

Köszöntő a Jancsó Benedek életútjáról és munkásságáról szóló könyv bemutatójára

Hoffmann Rózsa

Hölgyeim és Uraim, Tisztelt Kollégák, Kedves Érdeklődők!

Könyvbemutatót tartunk, egy vékonyka kis könyvét, ám nyugodtan állíthatjuk, hogy itt nem a mennyiség, hanem a minőség számít. Mert 108 oldalon olyan életműbe pillanthatunk bele, amelyre a mi korunkban, amikor sok fontos dolgról nem esik szó, míg a felszínes véleménynyilvánítás áradata zúdul ránk mindenfelől, kevés példát találni. Arra viszont hála Istennek annál többet, hogy egy-egy szakmának, a közélet, a művelődés, a politika egy-egy területének a kiemelkedő alakjai-teljesítményei hosszú évtizedek elhallgatása után lassacskán kezdenek felszínre bukkanni. Ilyen alkotó szellem a pedagógia, a történet- és irodalomtudomány, a népismeret terén is kivételes életművet felmutató Jancsó Benedek.

Munkásságának gazdagságát pár percben még érzékeltetni sem lehet, ezért rövid köszöntőmben azokat az elképzeléseit emelem ki, amelyek – talán meglepő módon – éppen a XXI. század Európájának és Magyarországnak kiemelt feladatai. Gyakran ismételt kíváncságot az oktatásügyben az „élethosszig tartó tanulás”. Nos, Jancsó Benedek, aki 1854-ben született és 1930-ban halt meg, a népművelésnek ezt a szeletét a felnőttoktatás, az iskolarendszeren kívüli oktatás, illetve a szabad tanítás keretében képzelte el.

Sokkal tágabb kitekintésben az egész középiskolai rendszer reformját is sürgette, mégpedig az ország reális igényeiből kiindulva a középiskolák alapítását és működtetését a meglévő egyházi-felekezeti területi elosztás helyett előrelátó állami döntések nyomán képzelte el. Ennek a gondolatnak a jegyében foglalkozott a tanárképzés reformjával is.

De egy mondat erejéig szólni kell arról az ő korában igencsak merész módszertani váltásról is, amely szerint a ridegen fegyelmező porosz iskola helyett a gyerekkornak sokkal jobban megfelelő játékos tanításra kellene áttérni. Mindmáig érvényesek egyébként azok a tapasztalati tényeken nyugvó megállapításai is, amelyek a gyermek nevelésének lélektani megközelítésével a nevelhetőség, a képességek és a jellem fejlődésével és korlátaival foglalkoznak.

Oktatáspolitikusként nem hallgathatom el, hogy pedagógiai munkálkodásunkba ismét be lehetne vonnunk az önképzőkört annak eredeti formájában, mint a tehetséggondozás önmagát ihlető és fejlesztő tevékenységét. Jancsó Benedek példának okáért hosszú éveken át „védnöke” volt az aradi gimnázium és reáliskola önképzőkörének, amelynek ülésein számtalan cikket, kisebb-nagyobb alkotást, műfordítást, természettudományi és egyéb tudományos témában írt dolgozatot olvastak fel és díjaztak is.

Végül említsük meg azt a gazdag irodalom- és történettudományi életművet, amelyet Jancsó Benedek mindenféle divatot vagy politikai széljárást figyelmen kívül hagyva alkotott meg. Elég csak a közel félezer oldalas Kölcsey monográfiájára utalnunk, amely – sok más írásával egyetemben – egyik méltatójának⁷⁷ szavai szerint „nem avul”. Cikkei, könyvei ritkaságszámba menő kivételt képeznek a visszatekintés fénytörésében megfestett történelmi események tudatos vagy akaratlan hamisításai között, még akkor is, ha őt, erdélyi gyökerei okán, közvetlenül érintő eseményekről vagy jelenségekről ír. „Az ember legnagyobb kincse gondolkozásának szabadsága, szellemének függetlensége – írja. – *E kettő szüli a meggyőződés szilárdságát és az emberi jellem legszebb vonását, a türelmességet. Az igazság keresésében e kettő nélkül semmire sem mehetünk.*”⁷⁸

A rövidesen induló pedagógus életpálya modell kidolgozásakor hangsúlyt fektettünk arra, hogy a jövő magyar köznevelésében ismét helyet, figyelmet és megbecsülést kapjanak a Jancsó Benedekhez méltó tudós vagy kutató tanárok. Nélkülük ugyanis nem állítható helyre a tudás tekintélye, és nem újulhat meg az iskola, s általa Magyarország. Ezen a ponton is találkozunk tehát az értékes múlt és a kortárs hazai oktatáspolitikával.

Jancsó Benedek gazdag életművét Jáki László – a Tudós tanárok – Tanár tudósok, valamint a Mesterek és tanítványok könyvsorozat szerkesztője, a neveléstudományi irodalom és az oktatástechnika történetének kutatója – szedi avatott kézzel csokorba, és igazítja el az érdeklődőt Jancsó Benedek életművének kincslelőhelyei között. Jó szívvel ajánlom ezt a felfedező utat minden magyar pedagógusnak.

⁷⁷ Takaró Mihály: Gondolatok Jancsó Benedek Kölcsey Ferenc élete és művei című monográfiájáról. In: *Jancsó Benedek Emlékezete*. Jancsó Alapítvány, 2011. p.71-83.

⁷⁸ Dr. Jancsó Benedek : Olvasóinkhoz. In: *Dr. Jancsó Benedek (szerk.): Egyetemes Közoktatástügyi Szemle*. Az EPSZ pedagógiai folyóirat. 1889-ben indult meg Dr. Jancsó Benedek szerkesztésében és Lampel-Wodianer kiadásában. 1889-1892-ig havonként kétszer jelent meg. 1893 elején ugyanakkorra terjedelemmel havonként egyszer megjelenő folyóirattá alakult át és Balássy Dénes mint társszerkesztő lépett be a szerkesztőségbe. (a szerk.)